

॥ अथ याजमानतंत्रप्रारंभः ॥

CC-0. Mrugendra Vinod Collection. Digitized by eGangotri

श्रीगणेशायनमः॥ अथ याजमानमंत्रः॥ अग्निं
 गृह्णामि सुरथं योमयोभूर्य उद्यंतमारोहसि सूर्य
 मङ्गे॥ ओदित्यं ज्योतिषां ज्योतिरुत्तमं श्वोयु
 ज्ञायं रमतां देवताभ्यः॥ वसून् नृद्रा नोदित्यानि
 देवसुहदेवताः॥ ताः पूर्वाः परिगृह्णामि स्वआय
 तने मनीषया॥ इमामूर्जं पंचदशी ये प्रविष्टास्तां
 देवान्परिगृह्णामि पूर्वं॥ अग्निर्हव्यवाडिहता
 नावहतुषोर्णमासं हविरिदमेषामयि॥ इति

या. मा. वो गमा स्यां॥ अम्मा वास्यः॥ ह विरिदमेषां मयि॥

१ आमावास्या यामन्वाधीयमाने जपति॥ अंतुरा
ग्नीपुत्रा वो देवसुः सदमागमन्॥ तान्पूर्वः परिगृ
ह्णामि स्वआयतने मनीषया॥ अंतराग्नीतिष्ठं जप
ति॥ इह प्रजा विश्वरूपारमंता मुग्निं गृहपतिमु
भिसं वसानाः॥ ताः पूर्वः परिगृह्णामि स्वआयतने
मनीषया॥ इह पुत्रा वो रमंता मुग्निं गृहपतिमुभिसं
वसानाः॥ तान्पूर्वः परिगृह्णामि स्वआयतने-

१

मनीषया॥ गार्हपत्ये न्वाधीयमाने जपति॥ अयं वि
तृणामग्निरवा द्रव्यापितृभ्युआ॥ तं पूर्वः परिगुं
होम्यविषंनः पितुं करत॥ दक्षिणाग्नावन्वाधी
यमाने जपति॥ यजमानः॥ इदमुहमग्निज्येष्ठे
भ्यो वसुभ्यो यज्ञं प्रब्रवीमिदमुहमिन्द्रज्येष्ठेभ्योरु
देभ्यो यज्ञं प्रब्रवीमिदमुहं वरुणज्येष्ठेभ्य आदि
त्येभ्यो यज्ञं प्रब्रवीमि॥ अन्वाहितेषु जपति॥ वि
द्युदसि विद्यमेपाप्मानमृतं सत्यमुपैमिमयि

या. मा. २
 श्रद्धा ॥ अप उप स्पृश्य ॥ अपरेणा हवनीयं दक्षिणा
 तिक्रम्य ॥ पर्यस्वती रोषधयुः पर्यस्वद्वीरुधां पर्यः ॥
 अपां पर्यसोयत्ययस्तेन मामिदं सः सृज ॥ अप आ
 चमति ॥ देवा देवेषु पराक्रमध्वं प्रथमा द्वितीयेषु
 द्वितीयास्तृतीयेषु त्रिरेका दशा द्वादशमावत ॥ इदं
 शंकेयं यदिदं करोम्यात्मा करोत्वात्मन इदं करिष्ये
 भेषजमिदं मे विश्वभेषजांश्चिनां प्रावत युवं ॥ देव
 ता उपतिष्ठते ॥ समुद्रं मनसा ध्यायन् ॥ सम्राट्

सिव्रतपा असिब्रतानां व्रतपतिरसिब्रतमारभेत्त
 त्तेप्रब्रवीमितल्लकेयं तेन शकेयं तेन राध्यासं ॥ आ
 दित्यमुपतिष्ठते ॥ अग्नेव्रतपते व्रतं चरिष्यामित
 ल्लकेयं तन्मे राध्यतां ॥ अग्निं ॥ वायोव्रतपते व्र
 तं चरिष्यामितल्लकेयं तन्मे राध्यतां ॥ वायुं ॥ आ
 दित्यव्रतपते ० तां ॥ आदित्यं ॥ ब्रतानां व्रतपते ० तां ॥
 व्रतपतिं ॥ पर्वणियजमानस्वयमग्निहोत्रं जुहो
 ति ॥ यवाग्वामावास्यायां सन्नमयंस्तस्या उल्लेख

या-मा- णमातं च नार्थं निदधाति ॥ उभा वृग्नी उपस्तृणते
 ३ देवता उपवसंतु मे ॥ अहं ग्राम्या नुपवसामि म
 ह्यु गोपतये पशून् ॥ सायं परिस्तीर्यमाणेषु जप
 ति ॥ भूपते भुवनपते महतो भूतस्य पते ब्रह्माणं
 त्वावृणीमहे ॥ ब्रह्माणं वृणीते ॥ अपरेणाहवनी
 यं दक्षिणाति क्रम्य ॥ तूष्णीं निरसनादि कृत्वा स्व
 आयतन उपविशति ॥ भूश्च कश्च वाक्कूर्कगोश्च वट्च
 खंच घूंश्च नूंश्च पूंश्चैकाक्षराः पूर्वशमा विराजोऽस्य ३

इदं विश्वं भुवनं व्यानश्च स्तानो देवी स्तरसा संविदा
 नास्वस्ति यज्ञं नयत प्रजानतीः ॥ पूणीताः प्रणीय
 माना अनुमंत्रयते ॥ ब्रह्म पूतास्य को वो युनक्ति स
 वो युनक्तु विश्वेभ्यः कामेभ्यो देवयज्याये ॥ साद्य
 मानाः ॥ कस्त्वा युनक्ति सत्वा युनक्तु ॥ यज्ञं युनक्तु ॥
 सर्वविहारमनुवीक्षते ॥ यजमानहविर्निर्वप्या
 मीत्युच्यमाने ॥ ओं निर्वप ॥ अग्निं होतारमिह
 तं देवे देवान्यज्ञिया निहया ऋन्हवामहे ॥ आयं

या-मा- ४ तुदेवाः सुमनस्यमाना वियंतु देवा हविषो मे अस्य ॥
 हविर्निरुप्यमाण मनुमंत्रयते ॥ रक्षोभ्य इदं ॥ अप
 उ० एकतायेदं ० द्वितायेदं ० त्रितायेदं ० इदं तस्मै ह
 र्यकरोमियो वो देवाश्चरति ब्रह्मचर्ये ॥ मेधावी हि
 क्षमनसा तपस्व्यं तर्दुतश्चरति मानुषीषु ॥ विदि
 देशमभिमृशति ॥ चतुः शिखंडायुवतिः सुपेशा
 घृतप्रतीका भुवनस्य मध्ये ॥ मर्मज्यमाना मह
 ते सौभगायु महां धुक्ष्वयजमाना युक्तामानि ॥ वे

४

देनवेदिं बृहतीमविंदन्त्सा पृथिव्यां प्रथतां पा
 र्थिवानि॥ तस्यां बर्हिः प्रथतां सा ध्वंतरहिः स्वा
 णः पृथिवी देव्यस्तु॥ वेदेन वेदिं विविदुः पृथिवीं
 सा यं प्रथे पृथिवी पार्थिवानि॥ गर्भं विभर्ति भुवने
 षु तस्ततो यज्ञो जायते विश्वदानिः॥ वेदिं समृज्य
 माना मनुमंत्रयते॥ यो मा हृदा मनसा यश्च वाचा
 यो ब्रह्मणा कर्मणा देष्टुं देवाः॥ यः श्रुतेन हृदये
 नेष्टुता च तस्यैव ज्ञेयं शिरश्छिनद्भि॥ स्तवय

मा. मा. जुर्द्धिममाणमनुमंत्रयते॥ बृहस्पतेपरिगृहाणवेदिः
 ५ स्वगावोदेवाःसदनानिसंतु॥ तस्यांबर्हिःप्रथतांसा
 ध्वंतरहिःस्माणःपृथिवीदेव्यस्तु॥ पूर्वपरिग्राहेज
 पति॥ यदुक्षंतोजिहिःसिमपृथिवीमोषधीरपः॥ अ
 ध्वर्यवस्फ्यकृतस्फ्येनोतरिक्षंमोरुपावतस्मात्॥ य
 दुक्षंतोजिहिःसिमजीवमस्यावेदिंचक्षमा मनसादे
 वयंतः॥ मातेनहेडउपगामभूम्याःशिवानोविश्वेर्भुव
 नेभिरस्तु॥ स्फ्येनोत्तमांत्वचमुक्षुन्यमानां॥ बृहस्प
 तेपरिस्तु॥ भूमिर्भूत्वामहिमानंपुपोषततोदेवीव

धयतेपयांसि॥ यज्ञियायुज्ञंविचयंतिशंचो
 षधीरापंडुहशर्करीश्व॥ कृतानुमंत्रयते॥ ईडे
 न्यक्तूरहमपोदेवीरुपब्रुवेदिवानक्तंचसस्तु
 वीरपस्वरीः॥ प्रोक्षणीरासाद्यमानाअनुमं
 त्रयते॥ प्रजापतयइदं० आज्यमसिसुत्य
 मसिसुत्यस्याध्यक्षमसिहविरसिवैश्वानरं
 वैश्वदेवमुत्पूतशुभ्रंसूतयोजाःसहोसिस

या.भा.
६

हं मानमसि सह स्वारातीः सह स्वारातीयतः
सह स्वपृतनाः सह स्वपृतन्युतः ॥ सह स्ववी
र्यमसितन्माजिन्वाज्यस्याज्यमसिसुत्यस्य
सुत्यमसिसुत्यायुरसिसुत्यश्रुक्मसिसु
त्वेनेत्वाभिघोरयामितस्यतेभक्षीय ॥ नि
मीत्यानुच्छुसंनवेक्षते ॥ अद्रिराज्यमाज्ये
नापः सम्यक्पुनीतसवितुः पवित्रैः ॥ तादे

६

वाः शकरीः शाक्रेणे मं यज्ञमवतसं वि
 दानाः ॥ आज्यमपश्चोत्सृज्यमानाः ॥ पुं
 चानां त्वावातानां यंत्राय धर्त्रीयं गृह्णमिषं
 चानां त्वाचतुः कृत्वोभिर्मंत्रयते ॥ पुं चानां त्व
 तूनां यंत्राय धर्त्रीयं गृ० पुं चानां त्वादिशां यं
 त्राय ध० पुं चानां त्वापंचजुनानां यंत्राय ध०

या मा चरोस्त्वा पंचविलस्य० ब्रह्मणस्त्वा तेजसेयं त्राय०
 क्षत्रस्य त्वेजसेयं त्राय० विश्वे त्वायं त्राय० सुवी
 र्याय त्वा गृ० अष्टावल्पिष्टमुपभृति यजमानो
 प्येतैरेवानुमंत्रयते॥ सुप्रजास्त्वाय त्वा० राय
 स्योषाय त्वा गृ० ब्रह्मवर्चसाय त्वा गृ०॥ भूर
 स्मा कः० हविर्देवानां मा शिषो यजमा
 नस्य देवानां त्वा गृ० हामि॥ भूयि ॐ

देवताभ्यः

षंध्रुवायां यजमानो व्येतेरेवानुमंत्रयते॥ अशिश्ने
 मबर्हिरंतः पृथिव्यां संरोहयंत ओषधीर्विवृष्णाः॥
 यासां मूलमुदवधीस्फ्येन शिवानस्ताः सुहवाम
 वंतु॥ बर्हिरासाद्यमानं॥ सुमनसो यजमानाय
 संत्वोषधीराप इह शकरीश्व॥ वृष्टिद्यावापर्जन्य
 एनाविरोहयतु हिरण्यवर्णाः शतवल्गा अदव्याः॥
 बर्हिः प्रोक्षमाणमनुमंत्रयते॥ पितृभ्यो बर्हिषद्भ्यु
 इदं० ऊर्णामृदुप्रथमानं स्योनं देवेभ्यो जुष्टं स

युरन्नाद्यं मे प्रजां पृथुर्मे पिन्वस्व ॥ स्तीर्णां ॥ अस्मि
 न्युज उ पु भूय इ नु मे विक्षोभाय परिधीं दधामि ॥ धु
 र्ता धुरुणो धरीयानुग्निर्द्वेषां सि निरितो नु दाते ॥
 ध्रुवो सि ध्रुवो हः स जातेषु भूया संधीरश्चेत्ताव सु
 वित् ॥ परिधीन्य रिधीयमानाननु सं त्रयते ॥ अ
 स्मि न्युज ० उ ग्रो स्युग्रो हः स जातेषु भूया समुग्र
 श्चेत्ताव सु वित् ॥ दक्षिणां ॥ युनज्मि त्वा ब्रह्मणा
 देव्यै न ह व्याया स्मे वो ढु वे जात वेदः ॥ इ धा ना स्वा

या.मा.

५

सुप्रजसः सुवीरा ज्योग्जीवेम बलिहृतो वयंते ॥
यन्मै अग्ने अस्य युजस्य रिष्याद्यद्वा स्कंदादा ज्य
स्योत विष्णो ॥ तेन हन्मि सुपत्नं दुर्मरायु मे न दधा
मि निर्ऋत्या उपस्थे ॥ अग्निं परिधीयमानं ॥ अ
स्मिन्युजः ० अभिभूरस्य मिभूरहः स जातेषु भू
या समभिभूश्चेत्ताव सुवित् ॥ ते जिष्ठाते तपनाया च
रोचना प्रत्योषंती स्तन्योयास्ते अग्ने ॥ ताभिर्वर्मिण्य ५
भितो व्ययस्व मात्वादभन्यातु धानाः पिशाचाः ॥ प

रिधितं॥ विद्धि न द्वि विधृतीभ्यां सपत्न्या जातान्मात
 व्यान्ये च जनिष्यमाणः॥ विशोयं त्राभ्यां विधमास्ये
 नानुहः स्वानामुत्तमो सानिदेवाः॥ विशोयं त्रेनुद
 माने अरातिं विश्वं पाप्मानमसतिंदुर्मरायुं॥ सीदं
 ती देवी सुकृतस्य लोके धृतीस्थो विधृती स्वधृती प्रा
 णान्मयि धारयतं प्रजां मयि धारयतं पशून्मयि धा
 रयतं॥ विधृती साद्यमाने॥ अयं प्रस्तुरुभयस्य
 धृती धृती प्रयाजानामुतानूयाजानां॥ सदा
 धारसमिधो विश्वरूपास्तस्मिन्नुचो अभ्या

या. मा. सादयामि॥ प्रस्तरं॥ आरोहपथोजुहुदेवयानान्यत्र
 १० ष्यः प्रथमजायेपुराणाः॥ हिरण्यपक्षजिरासंभृ
 तांगावहासिमासुहृतांयत्रलोकाः॥ जुहु रसिघृता
 चीगायत्रियाम्नीकविभिर्जुषाणा॥ अव्यथमाना
 यज्ञंमनुयल्लस्वसुनीतीयज्ञंनयास्युषं देवानाग्ने
 येनशर्मणादेव्येन॥ जुहुम्॥ अवाहंवाधउपभृ
 तासपत्नान्जातान्भ्रातृव्यान्येचजनिष्यमाणाः॥ १०
 दोहैयज्ञं सुदुष्मिवधेनुमहमुत्तरोभूयासम

धरे मत्स्यपत्नीः॥ सुभृदस्युपभृद्दृताचीत्रैष्टुभेन
 छंदसा विश्ववेदः॥ अव्यथमानायज्ञमनुयच्छस्व
 सुनीतीयज्ञं नयास्युपदेवानैर्द्रेणशर्मणा देव्येन॥
 उपभृतं॥ यो मावाचामनसा दुर्मरायुर्हृदासीती
 यादभिदासं दग्ने॥ इदमस्य चित्तमधरं ध्रुवाया
 अहमुत्तरो भूया समधरे मत्स्यपत्नीः॥ ध्रुवासि
 धरणी धनस्य पूर्णा जागते न छंदसा विश्ववेदः॥
 अव्यथमानायज्ञमनुयच्छस्व सुनीतीयज्ञं नया

या. मा. ११ स्युपदेवान्वैश्वदेवेन शर्मणादैव्येन॥ ध्रुवां॥ स्योनो
 मैसीदसुषदः पृथिव्यां प्रथमि प्रजया पशुभिः सुव
 र्गलोके॥ दिविसीद पृथिव्या मंतरिक्षे हमुत्तराभे
 यासमर्धरेमत्सपत्नीः॥ अयं सुवो अभि जिहर्ति
 होमान्छतक्षरेच्छंदसानुष्टुभेन॥ सर्वायज्ञस्य स
 मनक्तुविष्ठाबार्हस्पत्येन शर्मणादैव्येन॥ सुवं॥
 इयं स्थाली घृतस्य पूर्णास्त्रिन्नपयाः शतधार
 उत्सः॥ मारुतेन शर्मणादैव्येन॥ आज्यस्थाली॥ ११

प्रियेण नाम्ना प्रियः सदु आसीदंतु ॥ यज्ञोसि सर्व
 तः श्रितः सर्वतो मां भूतं भविष्य छुयताः शतं मे
 संत्वा शिषः सहस्रं मे संतु सूनुता इरावतीः पशुप
 तीः ॥ आग्नेयमा सं नमिभिर्मंत्रयते ॥ प्रजापति
 रसि सर्वतः श्रितः सर्वतो मां भूतं भविष्य छुयताः
 शतं मे संत्वा शिषः सहस्रं मे संतु सूनुता इराव
 तीः पशुपतीः ॥ अग्नीषोमीयं ॥ यो नः कनीयं
 मह्यं ॥ अपतमिंश्चैव मृधो भुवनानुदेता महं प्र

या. मा. जां० देय॥ इद्वैमृधं॥ यो नः कनीय इह कुमयाता०
 १२ मह्यं॥ अपुतमिद्राग्नीभुवनां० विदेय॥ ऐंद्राग्नं॥
 अयं यज्ञः समसदध्विष्मानृचा साम्नाय जुषा
 देवताभिः॥ तेन लो-सूर्यवतो जये मेन्द्रस्य सुरव्य
 ममृतत्वमश्यां॥ सः सं नान्यभिमृशति॥ ममा
 ग्नेवर्चो विहवे धस्त० मानो रीरिषो मा परा दाः॥
 पृथिवी होता॥ द्यौरध्वर्युः॥ रुद्रो ग्नीति॥ बृहस्प १२
 तिरुपवृत्ता॥ अग्निर्होर्वत्र॥ पौर्णमास्यां हवीं

व्यास न्यान्यभिमृशति॥ अग्निर्होता॥ अश्विना
 ध्वर्यू॥ त्वष्टाग्नीत॥ मित्र उपवृक्ता॥ पंच होत्रे वा
 मास्यायां॥ चित्तिः सु० सामा ध्वर्युः॥ अंगिरसो
 मास्य यज्ञस्य प्रातरनुवाकैरवन्तु॥ अनूच्यमा
 ना सुसामिधेनीषुजपति॥ समिधो अग्निरा
 ऊतः स्वाहा कृतः पिपर्तुनः॥ स्वगा देवेभ्य इदं न
 मः॥ उछ षो अग्ने यजमाना येधि निशु षो अ
 भिदा सते॥ अग्ने देवेभ्य मन्विभ्य म इजिदाम

या. मा. त्स्य ते होत मूर्धना जिघर्मिरायस्योषाय सुवीर्या
 १३ स्थाय सुवीर्याय ॥ समिधमग्निं ॥ देवाः पितरः पि
 तरो देवा यो ह मस्मि सस न्यजेयस्यास्मि सतमं त
 रे मि स्वं मं दुष्टं स्वं दुत्तं स्वं पूतं स्वं श्रुतं स्वं
 कृतं तस्य मेग्नि रू प दुष्टा वायु रू प श्रोता दित्यो नुरव्या
 ता द्यौः पिता पृथिवी माता प्रजातिर्विधुर्य एवास्मि
 सस न्यजेयस्यास्मि नतमं तरे मि ॥ होतृ प्रकरे ज
 पति ॥ प्रजापतय इदं ॥ मनोसि प्राजापत्यं मन

१३

मा सौभूतेनाविश ॥ सुवाघारमनुमंत्रयते ॥ इन्द्रायेदं
 वागस्येन्द्री सपत्नक्षयणीवाचामेन्द्रियेणाविश ॥ सु
 व्याघारमनुमंत्रयते ॥ देवाः पितरः ० मंतरेमिसा
 देवेषाश्चावयायुषेवर्चसे ॥ समिद्भ्य इदं ॥ वसंत
 मृतूनां प्रीणामि समाप्रीतः प्रीणातु ॥ तनूनपात इ
 दं ॥ ग्रीष्ममृतूनां प्रीणामि समाप्रीतः प्रीणातु ॥ इ
 उभ्य इदं ॥ वर्षाऋतूनां प्रीणामि समाप्रीताः प्रीण
 तु ॥ बर्हिष इदं ॥ शरदमृतूनां प्रीणामि समाप्री

२३ अग्नये सोमायाग्नये इन्द्राग्निभ्यां देवं ॥

या मा ता प्रीणातु ॥ अग्नये सोमायाग्नये प्रजापतये गनीषो
१४ माभ्यामिन्द्राय वै मृधाय देवेभ्य आज्ययेभ्य इदं ॥ हे
मंतु शिशिरावृतूनां प्रीणामितो मा प्रीतो प्रीणीतां ॥
अग्नये इदं ॥ अग्निश्चक्षुष्मांस्तस्याहं देवयुज्य
या चक्षुष्मान्भूयासं ॥ सोमायेदं ॥ सोमश्चक्षुष्मां
स्तस्याहं देवयुज्यया चक्षुष्मान्भूयासं ॥ पंचहोता
रं पुरस्तात्प्रविषामवदानानां व्याचक्षीत ॥ अग्नि
र्होता ॥ अश्विना धुर्य ॥ त्वष्टाग्नीतृ ॥ मित्र उपवृ

१४

क्ता॥ अग्नय इदं॥ अग्नेरहं देवयुज्यया नृदोभूया
 सं॥ प्रजापतय इदं॥ दधि रस्य दधोभूया संपा
 पानं दधेयं॥ अप उपस्पृश्य॥ अग्नीषोमाभ्यामिदं॥
 अग्नीषोमयोरहं देवयुज्यया वृत्रहाभूया सं॥ इं
 द्राय वै मृधायेदं॥ इंद्रस्य वै मृधस्याहं देवयुज्य
 या सपत्नोभूया सं॥ इंद्राग्निभ्यामिदं॥ इंद्राग्नि
 योरहं देवयुज्ययेन्द्रिया व्यं नृदोभूया सं॥ अग्नये
 स्विष्टकृत इदं॥ अग्नेः स्विष्टकृतोहं देवयुज्यया

सोमायानये प्रजापतये प्रीषोमाभ्यामिन्द्राय वै मृधाये देवेभ्य आ ज्ञयेभ्यो नृये

या. मा.

१५

युष्मान्यजेन प्रतिष्ठांगमेयं॥ अग्निर्मादुरिष्टात्पातु
सविता घृशः साद्यो मेति दूरे रासीयति तमे ते न जेषं॥
पित्रे पिता महाय प्रपिता महायेदं॥ सुरूपवर्षवर्ण
एहीमान् भद्रं दुयीः अभ्येहि मामनुव्रतान्युशीर्षा
णि मृदुमिदु एह्यदित एहिसरस्वत्ये हिरंति रसिर
मतिरसि स्तुनर्यसि जुष्टे जुष्टे ते शीयोपद्रुत उपह्वं
तेशीयु सामे सत्या शीरुस्य युज्ञस्य भूयादरेडता०
व्येतु॥ इडामाद्रियमाणा प्रतीक्षते॥ इड एह्यदि

१५

त एहि भूयस्येहि श्रेयस्येहि वसीयस्येहि चित्त एहि दधि
 ष एहि ॥ उपांश्च प हवे सप्त देव ग वी र्ज पति ॥ चिदसिम
 नासिव स्वीरंति रमतिः सूनरी सूनृता ॥ उच्चैरुप हवे
 सप्तमनुष्य ग वी र्ज पति ॥ विश्वात्वं भूतानुमाणि हि वि
 श्वात्मा भूतानु प्राणंति ॥ भूरस्यायुरसीष्टिरसि ॥ सु
 रूपवर्षवर्ण एहीमान्भृशं दुयीः ॥ अभ्येहि मामनुव्र
 तान्युशीर्षाणि मृदूः सानः प्रिया सुप्रतूर्तिः प्रियां
 नः सुहृन्नंन प्रियवती मघोनी जुष्ट एहिरंत षुहिष्ठ

मा.मा.

१६

मत एहि स्तुत एहि सुहवाम एहि सहराय स्योषे
ण देवीर्देवैरभीमानि वर्तध्वं स्योना स्योनेन घृते
न मासमुक्षत न म एतदुपदंभिषगृषिर्ब्रह्माय ददौ
समुद्रादुदुंचं निवस्तु चावागये विप्रस्यतिष्ठति शृं
गेभिर्दिशभिर्दिशान् ॥ उच्चैरुपहवे ॥ वायुविजति मा
ता ॥ होतारमीक्षमाणो वायुं मनसा ध्यायेत् ॥ उप
द्रुतो यं यजमान इत्युच्यमाने ॥ उपद्रुतः पशुमा
नसानि ॥ जपति ॥ अस्मात्त्विन्द्र इन्द्रिये दधातु

१६

स्मान्वायुतयज्ञाः संचंतामुस्मासु संत्वाशिषुः सा
 नः प्रिया सुप्रतूर्तिर्मृघोनी जुष्टिरसि जुषस्वनो जु
 ष्टानो सि जुष्टिते गमे यो ॥ इडाया अह देवयज्य
 या पुष्टिमान्य शुक्रमाभूया समिडे भागे जुषस्वनो
 जिन्वगा जिन्वा र्वतस्तस्यास्ते भक्षिवाणः स्याम
 सर्वात्मानः सर्वगणाः ॥ इडाधेनुः सहवत्सान
 आगा इर्ज दुहाना पयसा प्रपीना ॥ सानो अन्ने
 न हविषो त गोभिरिडा जिन्वतां पयसाभ्यस्मान् ॥

पा. मा. १७ उपद्रुतामिडां॥ इडास्त्रि स्यो नासि स्यो न ह्रत्सानो
 रायस्योषे सुप्रजास्त्वेधाः॥ सुरवस्यत्वाद्युम्नाय
 सुरभ्यास्यत्वायत्वाप्राश्नामि॥ उपद्रुतामृत्विजः
 प्राश्नन्ति॥ यजमानः पञ्चमो वाग्यता भवं त्यामा
 र्जनात्॥ मनोज्योतिर्जुषतामाज्यं विहितं न यजः
 समिमं दधातु॥ बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विभ्वे
 देवा इह मादयन्तां॥ अंतर्वेदि पवित्रवति प्रस्तर
 देशे मार्जयन्ते॥ ब्रध्मपि न्वस्वददतो मे माक्षाये

कुर्वतो मे मोषदसद्विशां कृत्तिरसिदिशो मे कल्पं
 तां कल्पतां मे दिशो देवी श्रुमानुषी श्राहो रात्रे मे
 कल्पेतामर्धमासो मे कल्पतां मासो मे कल्पतामृ
 तवो मे कल्पतां संवत्सरो मे कल्पतां कृत्तिरसि
 कल्पतां मुआशानां त्वाशापालेभ्यश्चतुर्भ्यो अ
 मृतेभ्य इदं भूतस्याध्यक्षेभ्यो विधेमहविषाव
 यं भजतां भागीभागं माभागो भक्तुनिरभागं भजा
 मोपास्यन्वोषधीर्जिन्वद्विपात्पाहि चतुष्पादव

या. मा.

१८

दिवो वृष्टिमेरय ब्राह्मणानां मिदं हविः सोम्यानां
सोमपीथिनां निर्भुक्तो ब्राह्मणो नेहा ब्राह्मणस्यास्ति
॥ प्रतिदिशं व्यूहति ॥ इदं ब्रह्मणः ॥ इदं होतुः ॥ इ
दमध्वर्योः ॥ इदमग्नीधः ॥ चतुर्धा व्यादिशति ॥ इ
यं स्थात्य मृतस्य पूर्णसहस्रधार उत्सो अक्षीय
माणः ॥ सदा धार पृथिवी मंतरिक्षं दिवं च ते नोदने
नातितराणि मृत्युं ॥ प्रजापतेर्भागो स्पृजस्वान्पथ
स्वान्प्राणापानौ मे पाहिसमानव्युनो मे पाह्युदान
व्युनो मे पाह्यक्षितो स्पृक्षितैस्त्वा मा मे क्षेष्टा अमु

१८

त्रामुष्मिन्लोके॥ अंतर्वेद्यचाहार्यमासन्नमभिमृ
 शति॥ दक्षिणसङ्गु उपहर्तवै॥ इत्युच्यमानेदक्षिण
 तएतब्राह्मणाअयंच॥ ओदनोयथाभागंप्रतिगृह्णी
 ध्वं॥ संप्रेष्यति॥ दक्षिणांप्रतिग्रहीष्यन्त्सप्तदशक
 त्वोपान्यात्॥ व्यावृत्त्यप्रतिग्रहणं॥ देवस्यत्वासवि
 तुःप्रसवेभिनोर्बाहुभ्यांपूलोहस्ताभ्यांप्रतिगृह्णा
 मिराजोत्वावरुणोनयतुदेविदक्षिणेब्रह्मणओद
 नंतेनामृतत्वमश्यांवयोदात्रेमयोमस्यमस्तुप्रति
 ग्रहीत्रेकद्रुदंकस्माअदात्कामःकामायकामोदा

भर्या

या. मा. ता कामः प्रतिग्रहीता कामं समुद्रमाविश कामेन
 १९ त्वा प्रतिगृह्णामि कामे तत्त एषाते कामदक्षिणो
 तान स्त्वांगीरुसः प्रतिगृह्णातु ॥ अन्वाहार्य चतु
 र्धाकरणक्रमेण प्रतिगृह्य प्रत्यायंति ब्रह्मापि
 स्वमार्गेण गत्वा प्रतिगृह्यागत्योषविशेत् ॥ अग्न
 यद्ददं ॥ एषाते अग्ने सुमिन्नया वर्धस्व चान्व्या
 यस्व ॥ वर्धिषीमहि च वयमाचव्यासिषीमहि ॥
 यंते अग्न आरुश्वाभ्यहं वाक्षिपितश्चरन् ॥ प्र

१९

जांचुतस्यमूलंचनीचेदेवानिवृश्चत॥अग्नेयो नो
 भिदासतिसमानोयश्चुनिष्टयः॥दुधमस्येवप्रक्षा
 यतोमातस्योलेषिकिंचुन॥योमांदेष्टिजातवेदो
 यंचाहंदेष्टियश्चुमां॥सर्वस्तानग्नेसंदहयां
 श्चाहंदेष्टियेचमां॥अनूयाजसमिधमाधीयमा
 नां॥भूतानामाधिपतयेरुद्रायतंतिचरायेदं॥
 अपउपस्पृश्य॥वेदिर्बर्हिःश्रुतंहविरिधमःपरि
 धयःसुचः॥आज्यंयज्ञक्रचोयजुर्वाज्याश्चव

या.मा.

२०

षट्काराः स्तमे सन्नत योनमंतामि धमसन्नहने
कृते॥ इधमसन्नहने कृते जपति॥ अंगिर सोमास्य
यज्ञस्य प्रातरनुवाके रहोषुः॥ अनूयाजेषु जपति॥
महाहं विर्होता॥ सत्यहं विरध्वर्युः॥ अच्युतपाजा
अग्नीता॥ अच्युतमना उपवृक्ता॥ अनाधृष्यश्वा
प्रतिधृष्यश्च यज्ञस्याभिगिरो॥ अयास्य उद्गा
ता॥ सप्त होतारं पुरस्ताद नूया जानां व्याचक्षीत॥
अग्नय इदं॥ बर्हिषो हं देवयुज्यया प्रजावान्भू २१

यासं॥ अग्नय इदं॥ नराशंसस्याहं देवयुज्य
 यापशुमान्भूयासं॥ अग्नय इदं॥ अग्नेः स्विष्ट
 कृतोहं देवयुज्ययायुष्मान्यज्ञेन प्रतिष्ठो गमेयं॥ व
 सुभ्य इदं॥ वसुं देवान्यज्ञेनापि प्रेयं॥ रुद्रेभ्य इदं॥
 अप उपस्पृश्य॥ रुद्रां देवान्यज्ञेनापि प्रेयं॥ अप उ०
 आदित्येभ्य इदं॥ आदित्यां देवान्यज्ञेनापि प्रेयं॥
 परिधीनज्यमानान्॥ समक्तां बर्हिर्हविषा घृते
 न सम आदित्येर्वसुभिः सम रुद्रिः॥ समिद्रेण विश्वे

या. मा. भिर्देवेभिरंक्तादित्यं न भोगं तु यत्स्वाहा ॥ प्रस्तरम
 २१ ज्यमानमनुमंत्रयते ॥ अपि प्रेङ्गयः सो यज्ञमथादुदे
 वाः अरंक्तः सोमः ॥ तं मित्रो वरुणो अर्यमा राय
 स्पोषाय जमानं विशांतु ॥ प्रस्तरस्य तृणमपात्तम
 नुमंत्रयते ॥ अग्नय इदं ॥ अग्नेरहमुज्जितिम
 नूज्जेषं ॥ सोमायेदं ॥ सोमस्याहमुज्जितिमनू
 ज्जेषं ॥ अग्नय इदं ॥ अग्नेरहमुज्जितिमनूज्ज
 षं ॥ प्रजापतय इदं ॥ प्रजापतेरहमुज्जितिमनू

२१

ज्जेषं॥ अग्नीषोमाभ्यामिदं॥ अग्नीषोमयोरु
 हमुज्जितिमनूज्जेषं॥ इन्द्रायवेमृधायेदं॥ इन्द्र
 स्यवेमृधस्याहमुज्जितिमनूज्जेषं॥ इन्द्राग्निभ्या
 मिदं॥ इन्द्राग्नियोरहमुज्जितिमनूज्जेषं॥ देवेभ्य
 आज्यपेभ्यइदं॥ देवानामाज्यपानामहमुज्जि
 तिमनूज्जेषं॥ अग्नयेस्विष्टकृतइदं॥ अग्नेस्वि
 ष्टकृतोहमुज्जितिमनूज्जेषं॥ यैर्हिहोतायजमा य
 नस्यनामगृह्णीयात्तर्हि ब्रूयात्॥ एमा अग्मना

या.मा.

२२

शिषोरोहकामा इदं वतो वनामहे धुक्षीमहि प्रजा
मिषा ॥ सामैसुत्या शीर्देवेषु भूयान्मन्यान्मन्यतमा
जुष्टा जुष्टतमारेडता मनसा तच्छकेयं युजो दिवः
रोहतु यजो दिवंगच्छतु यो देवयानुः पंथास्ते न य
जो देवाः अप्येतु ॥ आशिष्युपजपति ॥ यजो मआ
गम्यात् ॥ यत्कामयते तस्य नाम गृह्णाति ॥ रो
हिते न त्वाग्निर्देवतां गमयतु हरिभ्यां त्वेदो देव
तां गमयु त्वेतं शीन त्वा सूर्यो देवतां गमयतु ॥ प्र

२३

स्तरमवस्तुष्टमनुमंत्रयते॥ तनूभ्यद्दं०॥ दिवःखी
 लोवततः पृथिव्या अधुस्थितः॥ तेनासहस्रकां
 डेन द्विषंतं तापयामसि द्विषंतः स्ताप्यतो बहुमा
 नागास्तप्योषधयः॥ प्रस्तरस्य तृणमनुप्रहत
 मनुमंत्रयते॥ विष्णोः शंयोरहं देवयुज्यया यजे
 न प्रतिष्ठांगमेयं॥ शंयुवाके जपति॥ वित्तमुंचा
 मिरशना विष्णोः॥ न्वियो कृत्राया निपरिचर्तना
 निधुत्तादस्मा सुद्रविणं यच्च भद्रं प्रणो ब्रूताद्वा

या.मा.

२३

गुधां देवता सु॥ विष्णोर्गुणं अग्निं परिधीं पुषां क्रियमा
णे पुजे पति॥ वसुभ्योरुद्रेभ्य आदित्येभ्यः सः स्त्राव
भागेभ्य इदं॥ इष्टो यज्ञो भृगुभिर्द्रविणो दायति
भिराग्नीर्दावसुभिराग्नीर्वाः अथर्वभिः॥ तस्य
मेष्टस्य वीतस्य द्रविणमागम्याद्सुर्यज्ञो वसु
मान्द्रक्षस्सस्य मायतस्य वसोर्वसुमती वसि
हागच्छतु यज्ञो म आगच्छतु॥ सः स्त्रावभागान
नु मंत्रयते॥ यत्कामयते तस्य नाम गृह्णामि॥

२३

वेदोसि विन्निरसि पाप्मनो व्यावृत्तिः ॥ अपउपस्थश्च ॥
 विदेयुर्कर्मसि करुणमसि क्रियासंस्तनिरसि स
 नितासि सुनेयं घृतवतं कुलायिनं रायस्योषं स
 हस्तिर्णवेदो देदा तुवा जिने ॥ वेदमंतर्वेद्यासनम
 भिमृशतु ॥ सोमायेदं ॥ सोमस्याहं देवयुज्यया
 सुरेतांरेतोधिषीय ॥ त्वष्ट्रइदं ॥ त्वष्टुरहं देवयु
 ज्यया पशूनां रूपं पुषेयं ॥ देवानां पत्नीभ्य इदं ॥
 देवानां पत्नीनामहं देवयुज्यया प्रजनिषीय प्रज

या. मा. याचपशुभिश्च॥ राकाया इदं॥ राकाया अहं देवयज्य
 २४ या प्रजावान्भूयासं॥ सिनीवाल्या इदं॥ सिनीवाल्या
 अहं देवयज्य या पशुमान्भूयासं॥ कुक्का इदं॥ कुक्का
 अहं देवयज्य या पुष्टिमान्भूयासं॥ अग्नये गृहपत
 य इदं॥ अग्निर्गृहपतिर्यज्ञस्य प्रतिष्ठात स्याहं दे
 वयज्य या प्रतिष्ठावान्भूयासं॥ दिवि ज्योतिषे अज
 रा य परमात्मन इदं॥ इडास्माननुवस्तान्युतेन य
 स्याः पदे पुनते देवयंतः॥ वैश्वानरीशक्करी वावृधानो

२४

पयज्ञमस्थितवैश्वदेवी॥आज्येडामनुमंत्रयते॥उ
 पद्रुतःपशुमानसानि॥जपति॥अयासरस्वतीय
 शोभगीनातस्येतेस्वाहा॥फलीकरणद्वयमानेमु
 खंविमृष्टे॥अग्नयेदध्यायवेअशीततनवद्रुदं॥
 यासरस्वतीवेशभगीनातस्येतेस्वाहा॥द्रुतमुखं
 विमृष्टे॥विश्वेभ्योदेवेभ्यद्रुदं॥वेदोसिवित्तिरसि
 विदेयकर्मासिकरूणमसिक्रियासंसनिरसिस
 नितासिसनेयं॥वेदं होत्रापत्योप्रदीयमानं॥घृ

या मा.
२५

तव तं कुलायिनः रायस्यो गः महस्त्रिणं बुद्धोदस
तु वाजिनः॥ उपस्तेस्य माः॥ निर्दिष्टं तं निरराति
नृद॥ वेदं पत्नी निरस्यते॥ त्वया वेदि विविदुः पृथु
वी त्वया युजो जायते विश्वदानिः॥ अक्षिदं यज्ञ
नैषि विद्वां त्वया होता संतनोत्यर्धमासान्॥ वेदः
स्तीर्यमाणः॥ यथेत मध्वर्युरेत्य॥ अया सरस्वत्येय
शोभगीनाया इदं॥ सरस्वत्येवेश भगीनाया इदं॥
इंद्राय सुमनस इदं॥ पूर्णमासा येदं॥ अमावास्या

२५

याइदं॥ नारिष्ठाभ्यामिदं॥ नारिष्ठाभ्यामिदं॥ ना
 रिष्ठाभ्यामिदं वायुभ्यामिदं॥ नारिष्ठेभ्यो देवसोम
 मरुद्भ्यो इदं॥ ब्रह्मण इदं॥ नारिष्ठा य परमात्मन
 इदं॥ इष्टेभ्य इदं॥ वषट् निष्टेभ्य इदं॥ भेषजं दु
 रिष्ठा इदं॥ निष्कृत्या इदं॥ निर्ऋत्या इदं॥ अपउ०
 दौसर्ध्या इदं॥ देवीभ्यस्तनूभ्य इदं॥ ऋध्या इदं॥
 सध्या इदं॥ अयसेरनय इदं॥ वरुणा येदं॥
 हिम अग्नी वरुणाभ्यामिदं॥ अग्नी वरुणाभ्यामिदं॥

मा. मा. अयसेग्नयइदं०॥ प्रजापतयइदं०॥ अग्नयइदं० वा
 २६ यवइदं०॥ सूर्यायेदं०॥ प्रजापतयइदं०॥ यज्ञायेदं०
 अग्नयइदं० देवेभ्यइदं० देवेभ्यइदं० देवेभ्यइदं० ब्र
 ह्मणइदं० ऋभुभ्यइदं० सूर्यायेदं० सूर्यायेदं० सूर्या
 येदं० मरुद्भ्यइदं० इंद्रायमघवतइदं० इंद्रायवृत्र
 घ्नइदं०॥ इंद्रायहरिवतइदं० वरुणायेदं० वरुणा
 येदं० देवेभ्यइदं० अग्नयइदं० देवेभ्योगातुविद्भ्यो
 यज्ञायपरमात्मनइदं०॥ अग्नेदध्यायोऽशीत

तनोपाहिमाद्यदिवःपाहिप्रसित्येपाहिदुरिष्ट्ये
पाहिदुरन्मन्येपाहिदुश्चरितादविषन्नःपितुं क
णुसूषदायोनिः स्वाहा॥ समिष्टयजुरनुमंत्रय
ते॥ दिवः रवी लोवततः पृथिव्या अस्थितः॥
तेनासहस्रकांडेन द्विषंतः शोचयामसि द्विषन्ने
बुद्धुः शोचुः त्वोषधुमे॥ अहः श्रुचं॥ बर्हिरनुप्रेहत
मनुमंत्रयते॥ संयज्ञपतिराशिषा॥ यजमानभा
गं प्राश्नाति॥ इदं हविः प्रजननं मे अस्तु दशवीरं

या. मा. २७ सर्वगणः स्वस्तये ॥ आत्मा सनि प्रजा सनि पशु सन्य
 भयसनि लोक सनि वृष्टि सनि ॥ अग्निः प्रजां बद्धु
 लां वै करोत्वन्नं पयोरेतो अस्मा सुधत्त रायस्पोषमि
 षु मूर्जमन्त्मा सुदीधरत्स्वाहा ॥ श्रुतभागं प्राश्नाति
 श्रुतस्य ॥ दधिक्राव्यो अरिषत् ॥ दध्नः ॥ सदसि
 सन्नेभूयाः सर्वमसि सर्वमेभूयाः ३ पूर्णमसि पूर्ण
 मेभूया अक्षितमसि मामेक्षेष्टाः ॥ आनीयमाना २७
 सुक्षपति ॥ प्राच्यैर्विश्वे देवाः कृत्विजो मार्जसेष्टाः ॥

(अप०)

दक्षिणायां दिशि मासाः पितरो मार्जयन्तां ॥ प्रती-च्यादि
शिगृहाः पश्चिमां मार्जयन्तां ॥ उदी-च्यादिभ्यां पञ्च
योवनस्य तयो मार्जयन्तां ॥ उर्ध्वायां दिशि युजः सं व
त्सरो व्युत्तपतिर्मांजयन्तां ॥ प्रतिदिशं व्युत्सिंचति ॥ स
मुद्रं वः प्रहिणोम्यक्षितास्वां योनिमपि गच्छत ॥ अछि
द्रः प्रजयाभूयासं मापरासे चिमत्पयः ॥ शेषं नेन
यति ॥ यदश्रुते सरस्वति गोष्ठेष्वेषु यन्मधु ॥ तेन
मेवाजिनीवति मुखमंग्धि सरस्वति ॥ मुखं विमृ

वि

या. मा.

२८

ॐ॥ अतएवोपोत्थाय॥ विष्णोः क्रमोऽस्य भिमातिहागायुत्रे
 णुछंदसाष्टिर्वीमनुर्क्रमेनिर्भक्तुः सयं द्विष्मगो॥ विष्णोः
 क्रमोऽस्य भिमातिहात्रेष्टुभेन छंदसांतरिक्ष० विष्णोः
 क्रमोऽस्य सितीयुतो हंता जागतेन छंदसा दिवमनुवि
 क्रमे० विष्णोः क्रमोऽसि शत्रूयुतो हंतानुष्टुभेन छंदसा
 दिशोनुवि क्रमे० चतुरो विष्णु क्रमां क्रामति॥ दक्षि
 णेन प्रक्रम्य सव्येनानुप्रक्रमति तिष्ठंश्चतुर्थं जप
 ति॥ उद्यं नद्यमित्रमहः सपत्नान्ते अनीनशः॥ दि

२८

वैना न्विद्युता जहि निम्नोचुं न धरान्कृधि ॥ उद्यं नृद्य
 विनो भज पिता पुत्रेभ्यो यथा ॥ दीर्घा पुत्रस्य हे शिषे
 तस्य नो देहि स्तूर्य ॥ उद्यं नृद्य मित्रं मह आरोहं नृत्त
 रां दिवं ॥ हृद्गोमं मर्म स्तूर्य हरि माणं च नाशय ॥ शुकै
 षु मे हरि माणं रोषणा को सुदध्मसि ॥ अथो हारिद्रु
 वेषु मे हरि माणं निदध्मसि ॥ उदगादय मादित्यो वि
 श्वेन सह सा सह ॥ द्विषंतं मर्म रंधयु न्मो अहं द्विषते
 रंधं ॥ योनः शपाद शपतो यश्च नः शपतः शपात ॥

या. मा.
२९

उषाश्चूतस्मै निम्नुक्चु सर्वपापं समृहतां ॥ योनः
सपत्नो योरणो मतो भिदा सति देवाः ॥ इधमस्येव प्र
क्षायतो मातस्यो छेपिकिंचन ॥ अगन्मुसुवः सुवर
गन्मसंदृशस्ते मा छित्सि पत्तेतपस्तस्मै ते मा वृक्षि
सुभरसि श्रेष्ठोरश्मी नामायुर्धा अस्यायुर्मधेहि
वर्चो धा असि वर्चो मयि धेहि ॥ आदित्यमुपतिष्ठते ॥
इदमहं पाप्मानं भ्रातृव्यमाभ्योदि गभ्योस्येदि बोस्मा
दंतरिक्षादस्येष्टधिव्या अस्मादनाद्यां निर्भजा २९

मिनिर्भक्तः स यं द्विषः ॥ अयउ० ॥ यं द्वेष्टि तस्य वर्ध
 मनसा ध्यायति ॥ स ज्योतिषा भुवं ॥ ऐं ह्रीं मा वृत्तं मुन्वा
 वर्ते ॥ पुण्या भवंतुया लक्ष्मीः परा भवंतुयाः पापीः ॥
 दक्षिणमं समभिपर्यावर्तते ॥ तेजोसि ॥ आहवनी
 यमुषपर्यावर्तते ॥ समुहं प्रजया संमया प्रजा समुहं
 रायस्योषेण संमया रायस्योषेण संमया रायस्यो
 षः ॥ उपतिष्ठते ॥ स मिथो अग्ने मे दीदृहि समे
 धाते अग्ने दीद्या सं ॥ उपसमिधे ॥ वस्तुमान्युजो

या. मा. वसीयान्भूयासं॥उपतिष्ठते॥अग्नेवद्वेस्वदितुं
 ३० नस्तनयेपितुंपच॥विभुःशंतोकायतनुवेस्योनः॥
 दक्षिणाग्निमुपतिष्ठते॥अग्नू आयूःषिपवस्तु
 आसुबोर्जमिवंचनः॥आरेवाधस्वदुधुनां॥
 अग्नेष्वस्वस्वपाअस्मेवर्चःसुवीर्यं॥दधस्योषः
 रयिमयि॥अग्नेगृहपतेसुगृहपतिरहंत्वयागृह
 पतिनाभूयासःसुगृहपतिर्मयात्वंगृहपतिना
 भूयाःशतःहिमास्तामृषिषुमाचोसे॥ ॥

३०

अमुकशर्मणोमुकशर्मणे॥ ज्योतिष्मतीं ज्योतिषेतं
 तवेत्वा॥ अमुकशर्मन्नुमुकशर्मन्नुमाज्योतिषा
 सन्नु॥ अंतराग्नीनिषीदति॥ वेदतृणान्युपस्थआ
 धाय॥ ये देवा यज्ञहन्ः पृथिव्या मध्यासते॥ अ
 ग्निर्मातेभ्योरक्षतुगळे मसुकृतो वयं॥ ये देवा य
 ज्ञमुषः पृथि० सते॥ अग्निर्मातेभ्यो० वयं॥ आग
 न्म मित्रावरुणावरेण्युरात्रीणां भ्रातृणो युवयो र्यो
 अस्ति॥ नाकं गृह्णाताः सुरुतस्य लोके तृतीये

या. मा. पृष्ठे अधिरोचने दिवः ॥ ये देवा यज्ञहर्नो तरिक्षे ध्या
 ३१ संते ॥ वायुर्मातेभ्योरक्षतु गच्छे म सुकृतो वयं ॥ ये दे
 वा यज्ञमुषो तरिक्षे ध्या संते ॥ वायुर्मातेभ्योरक्ष
 वयं ॥ यास्ते रात्रीः सवितर्देव्या नीरंतराद्या वा पृ
 थिवी विद्यंति ॥ गृहेश्वरैः प्रजयान्वये सुबो रुहा
 णा स्तरतारजांसि ॥ ये देवा यज्ञहर्नो दिव्य ध्या सं
 ते ॥ सूर्यो मासेभ्योरक्षतु गच्छे म सुकृतो वयं ॥ ये
 देवा यज्ञमुषो दिव्य ध्या संते ॥ सूर्यो मा. वयं ॥ ये

३१

नेद्रायसमभरः पयाः स्युत्तमेन हविषा जातवेदः॥
 तेनाग्ने त्वमुत वर्धये मः सज्जातानां श्रेष्ठ्यु आर्धे
 ह्येनं॥ अंतर्वेद्यासीनोति मोक्षां जपति॥ स्व आयत
 नंगत्वा॥ कस्त्वायुनक्ति सत्वा विमुचति॥ सर्वम
 नुवीक्षते॥ अग्ने ब्रतपते ब्रतमचारिषु तदशकं
 तन्मे राधि॥ वायो ब्रतपते० रिषं॥ तदशकं० राधि॥
 आदित्य ब्र० रिषं॥ तदशकं० राधि॥ ब्रतानां ब्रत०
 चारिषं॥ तदशकं० राधि॥ ब्रतं विसृजते॥ युशोब

या.मा.

३२

भूवस आ बभूवस प्रजज्ञे स वा वृधे ॥ स देवानां स
धिपतिर्वभूवस अस्मां अधिपती न्करोतु वयं स्या
मुपतयोरयीणां ॥ यज्ञस्य पुनरात्मं जपति ॥ गोमां
अग्नेर्विमां अश्वीयुः शो नृवत्सरवा सदमिदं प्रमु
ष्यः ॥ इडावां एषो अंसुरं प्रजा वा न्दीर्घो रयिः पृथु
बुधः सुभावा नू ॥ प्रादु देत्य गोमतीं जपति ॥
यज्ञं शं च ते यज्ञं नमो नमः श्वते यज्ञं शिवे
न मे संतिष्ठ स्योने न मे रा ज यज्ञं महाय

३२

संतिष्ठस्वसुभूतेनमेसंतिष्ठस्वब्रह्मवर्चसेनमेसं
तिष्ठस्वयज्ञस्यर्धिमनुसंतिष्ठस्वोपतियज्ञनमुउ
पतेनमुउपतेनमः॥ जपति॥ वष्टिरसि वष्ट्रमेपा
मानुमृतात्सत्यमुपागामुष्कश्रुधा॥ अपउपस्य
इय॥ यथेतं प्रतिनिष्कामति॥ ब्राह्मणांस्तर्पयि
तवै॥ अग्नेनयसुपथा० नमउक्तिं विधेम॥ प्रमादं
कुर्वतां कर्मप्रच्यवेता ध्वरेषु यत॥ स्मरणादेवत
द्विजोःसंपूर्णस्यादिति श्रुतिः॥ याजमानंसमाप्तं॥

या. मा. र्थं व्रतलोपप्रायश्चित्तार्थं व्रातपतीष्टिस्थाने पू
 ३३ र्णाहुतिं होष्यामि॥ अग्नये व्रतपतय इदं०॥ क
 पाकानां प्रमाणयथोक्तमानो करणजनितप्रत्य
 वायपरिहारार्थं तिस्मो व्याहृती होष्यामि॥ अग्न
 य इदं० वायव इदं० सूर्यायेदं० प्रथमवैकल्यज
 नितप्रत्यवायपरिहारार्थं सर्वप्रायश्चित्तं करि
 ष्ये॥ प्रजापतय इदं० सांगतासिध्यर्थं सर्वप्राय
 श्चित्तं करिष्ये॥ पिंडपितृयज्ञलोपजनितप्रत्य

वायुपरिहारार्थं सप्तहोतारं सग्रहं होष्यामि ॥ मुहा
 हविर्हो० सप्तहोत्रे वाचस्पतये ब्रह्मणे इदं० अस्मि
 न्यागमध्ये केशकीटपतंगपिषीलिकाद्युपघात
 दोषपरिहारार्थं द्वेमिंदाङ्गुती होष्यामि ॥ मिंदव
 तेग्नय इदं० अस्मि न्यागमध्ये संत्रतंत्रकर्मविप
 र्यासादिप्रायश्चित्तार्थं त्वंनः सत्वंन इत्याज्या
 ङ्गुती होष्यामि ॥ अग्नीवरुणाभ्यामिदं० अस्मि
 न्यागमध्ये स्वराक्षरपदवर्णश्लेषन्यूनातिरि

प्रा. ३४ क्तदोषपरिहारार्थं आभिगर्भिरित्याज्याहुतिं हो
 ष्यामि॥ इन्द्राय हरिवत इदं० यागमध्ये स्वाहाका
 रवषट्कारपूर्वापरआहुतिप्रक्षेपजनितप्रत्य
 वायपरिहारार्थं मनस्वत्याज्याहुतिं होष्यामि॥
 मनसे ज्योतिष इदं०॥ अस्मिन्यागमध्ये न्यूना
 तिरिक्तजनितप्रत्यवायपरिहारार्थं अतिरि
 क्तमित्येका माज्याहुतिं होष्यामि॥ देवेभ्य इदं० ३४
 अस्मिन्यागमध्ये यजमानऋत्विक्कृपात्राणां

मध्ये अंतरागमनजनितप्रत्यवायपरिहारार्थं
इदं विष्णुरित्येकाभाज्याहुतिं होष्यामि ॥ विष्णु
व इदं वेदिवर्हिषा सम्यक् अनतिस्तरणज
नितप्रत्यवायपरिहारार्थं सर्वप्रायश्चित्तं करि
ष्ये ॥ सांगतासिध्यर्थं सर्वप्रायश्चित्तं करिष्ये ॥

इति हिरण्यकेशीदर्शपूर्णमासयाज्ञमानसम्पन्नः समः॥